

Asia: VN/5969/2019

Selvitys ei-kaupallisen sijaissynnytysjärjestelyn sallimisesta

Taustaselvitys

Määritelmät

-

Tieteellinen tutkimustieto

-

Sijaissynnytys Suomessa

-

Sijaissynnytyksiä koskeva kansainvälinen lainsäädäntö

-

Kansallinen malli

Rinnasteiset sääntelymallit

-

Sijaissynnytysjärjestelyiden valvonta

-

Aiottuja vanhempia koskevat edellytykset

Geneettinen yhteys toiseen vanhempaan (muistio 6.4.2. s. 69)

Selvityksessä esitetään, että alkiolla tulisi olla geneettinen yhteys jompaankumpaan vanhempaan. Suomessa tehtävissä lahjasoluhoidoissa geneettistä yhteyttä syntyvään lapseen ei kuitenkaan vaadita. Vaatimus geneettiseen yhteyteen on ristiriidassa lahjasoluhoidojen ja yhdenvertaisuuden kanssa. Perheellistymisen ja lasten saannin tulee olla yhdenvertaista myös heille, jotka eivät syystä tai toisesta voi käyttää perheellistymisessä omia sukusolujaan. Lähde: järjestöjen yhteiskannanotto,

Sijaissyntyttävä lähipiiristä (muistio 6.4.3 s. 71 - 72)

Selvityksessä esitetään, että sijaissyntyttäjän tulisi löytyä aiottujen vanhempien lähipiiristä. Lähipiiri on määritelty suppeasti aiotun äidin lähipiiriin. Tämä rajoittaa merkittävästi sijaissyntyttäjän löytämisen mahdollisuutta. Kahden isän perheessä vaatimus tekisi sijaissyntytyksen käytännössä mahdottomaksi. Lähde: järjestöjen yhteiskannanotto, <https://www.sttinfo.fi/tiedote/jarjestot-sijaissyntytyksen-saantely-hallitusohjelmaan?publisherId=62530848&releaseId=69973546>

Sijaissyntyttäjää koskevat edellytykset

-

Muut hoidon edellytykset

-

Raskauden kulku ja lapsen syntymä

-

Korvaukset sijaissyntytyjärjestelyistä

-

Vanhemmuuden vahvistaminen ja jälkikäteinen tuki

-

Ehdotuksen vaikutukset

-

Muuta kansallisesta mallista

Tehyn lausunto ei-kaupallisen sijaissyntytyjärjestelyn sallimista koskevasta selvityksestä

Tehy kiittää mahdollisuudesta lausua oikeusministeriön ei-kaupallisen sijaissyntytyjärjestelyn sallimista koskevasta selvityksestä. Selvitykseen on koottu monipuolisesti oikeudellisia näkökulmia, jotka on otettava huomioon, mikäli ei-kaupallisia sijaissyntytyksiä koskevaa lainsäädäntö tulee vireille.

Keskeinen ehdotus

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyi kirjaus, jonka mukaan ei-kaupallisen sijaissynnytyksen sallimista tulee selvittää lainsäädännössä erikseen määriteltävissä tapauksissa. Tässä selvityksessä / arviomuistiossa päivitetään oikeusministeriön vuonna 2012 tekemää kartoitusta pyrkimyksistä kehittää aihetta koskevaa sääntelyä kansainvälisellä tasolla ja valikoiduissa muissa valtioissa ja hahmotellaan mahdollisia sääntelyvaihtoehtoja hallitusohjelman rajaamalla tavalla sitä silmällä pitäen, että ei-kaupallisen sijaissynnytyksen rajoitettu salliminen tulisi harkittavaksi.

Kansallinen salliminen voisi merkittävällä tavalla vähentää suomalaisten hakeutumista ulkomaille sijaissynnytyksjärjestelyn toteuttamista varten. Se kuitenkin edellyttää sitä, että järjestelyyn pääsy ja hoidosta aiheutuvat kustannukset on mitoitettu oikein.

Kaupallisen ja ei-kaupallisen sijaissynnytyksjärjestelyn raja saattaa olla paikoin vaikeasti hahmotettavissa ja suhtautuminen sijaissynnytyksjärjestelyihin eroaa voimakkaasti eri valtioissa. Tästä johtuen kansainvälisestä sääntelystä sopiminen on osoittautunut erittäin haasteelliseksi.

Kansainvälisestä kehityksestä voidaan havaita, että ei-kaupallisena alkaneet sijaissynnytyksjärjestelyt saattavat tuoda mukanaan ei-toivottuja kaupallisia lieveilmiöitä, kuten sijaissynnyttäjäille maksettavat epäviralliset palkkiot, ellei toimintaa ole selkeästi säännelty ja valvontaa järjestetty asianmukaisesti. Lähde: muistio s. 63.

Tehyn lausunto

Tehy pitää tärkeänä, että ihmisten lapsitoiveita tuetaan ja yhteiskunnan lapsi- ja perhemyönteisyyttä vahvistetaan. Sijaissynnytys on monelle tahatonta lapsettomuutta kokevalle ainoa mahdollinen vaihtoehto perheellistyä. Huolellisesti valmisteltu suomalainen sijaissynnytyksen malli olisi tärkeää monille lasta toivoville. Lainsäädäntö turvaisi synnyttäjäksi suostuvan asemaa ja oikeuksia. Lisäksi kotimainen sijaissynnytyslainsäädäntö turvaisi syntyviä perhesuhteita ja edistäisi lapsiperheellistymisen mahdollisuuksia yhdenvertaisesti, eettisesti ja kestävästi.

Tehy yhtyy Väestöliiton kantaan (Lähde: Muistio s. 8 – 9), mikä on valmisteltu laajassa yhteisymmärryksessä eri järjestöjen kanssa (ml. Kättilöliitto ja Suomen Gynekologi yhdistys). Näkemystä laatiessaan Tehy on huomioinut myös Lapsettomien yhdistys Simpukka, Sateenkaariperheet, Väestöliitto ja Monimuotoiset perheet -verkoston yhteiskannanoton sijaissynnytyksen sääntelytarpeesta. Tehy kannattaa laaja-alaisen asiantuntijaverkoston näkemyksen mukaisesti ei- kaupallisten sijaissynnytyksen sallimista Suomessa.

Nykyinen sijaissynnytyksen täyskielto on kohtuuton. Suomessa on pareja, jotka eivät haluaan huolimatta ja hedelmöityshoitojenkaan avustuksella pysty saamaan biologisia lapsia. Sijaissynnytyksen lähtökohdaksi tulisi asettaa selkeä toimintamalli, joka varmistaa lapsen oikeudet, turvaa sijaissynnyttäjän aseman ja itsemääräämisoikeuden sekä selkeyttää aiottujen vanhempien

roolin ja vastuut. Toimintamallin tulee toteuttaa myös sukupuolten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä aiotuksi vanhemmaksi valikoitumisessa.

Sijaissynnytysten on oltava ei kaupallista toimintaa. Hyväksikäytön mahdollisuuksille ja ihmiskaupalle tulee olla nollatoleranssi. Toiminnan on perustuttava vapaaehtoisuuteen. Sijaissynnyttäjälle tulee korvata sijaissynnyttäjänä toimimisesta aiheutuneet kulut. Säätelyllä ja valvonnalla tulee varmistaa, että ei-kaupallisen sijaissynnytystoiminnan ympärille ei synny kaupallisia lieveilmiöitä, kuten epäviralliset palkkiot synnyttäjälle.

Psykososiaalinen ja oikeudellinen tuki ovat ehdoton edellytys sille, että lapsen, aiottujen vanhempien sekä sijaissynnyttäjän oikeudet toteutuvat prosessissa asian mukaisesti.

Terveyden- ja sosiaalihuollon henkilöstöä tulee kouluttaa erilaisten ja moninaisten perheiden perheellistymistoiveiden ja palvelutarpeiden osalta, jotta he pystyvät tarjoamaan yksilöllistä tukea myös erilaistuneissa kysymyksissä perhesuunnittelun, äitiys- ja sosiaalihuollon sekä lastenneuvolan palveluissa. Erilaistuneet tarpeet ja yksilöllisten tarpeiden huomiointi edellyttää hyvää suunnitelmallisuutta ja työajan tarkoituksenmukaista allokointia. Ammatillinen erityisosaaminen tulee huomioida työn vaativuuden arvioinnissa ja palkkauksessa.

Muuta

Muuta lausuttavaa

-

Lindgren Anne
Tehy ry